

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

METODINĖS REKOMENDACIJOS DĖL VIDEO ILIUSTRACIJŲ, SKIRTŲ IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIUI, KŪRIMO

Parengė: dr. Daiva Jakavonytė-Staškuvienė

Konsultavo: Laimutė Jankauskienė, Liucija Jasiukevičienė

2020

Maži vaikai auga labai greitai. Naujausių neurologijos mokslo tyrimų duomenimis, ikimokyklinio amžiaus vaikų smegenys vystosi labai greitai. Mažyliai noriai domisi aplinkiniu pasauliu, mokosi tyrinėdami, aktyviai veikdami. Suaugusiųjų (auklėtojų, priešmokyklinio ugdymo pedagogų, tėvų, senelių ir visų ankstyvojoje vaikystėje esančių šalia vaiko) tikslas – padėti kiekvienam vaikui optimaliai, tiek, kiek jis gali, augti.

Vaikai geriausiai mokosi tada, kai *žaidžia*. Tačiau, kad žaisdami vaikai galėtų įgyti jiems tinkamiausių gebėjimų, labai svarbu išmanyti, kas kiekviename amžiaus tarpsnyje yra aktualu, t. y. kokie vaiko raidos elementai tam tikru metu vystosi labiausiai. Pavyzdžiui, 3-5 metais aktyviausiai ugdomi vaiko kalbiniai gebėjimai, todėl tam, kad šiuo laikotarpiu kuo intensyviau formuotųsi jo kalba, plėstųsi žodynas, svarbu pasiūlyti tokias veiklas, kurios skatintų mąstyti, reikšti savo mintis ir t.t.

Svarbu, kad žaidimai ugdytų vaiko gebėjimus, t. y. turėtų ugdomąją prasmę, todėl pasiūlydami vaikams žaidimus ar kitas veiklas, kartu žaisdami su jais, rinkite tas, kurios yra ne tik įdomios, smagios vaikui, bet ir padeda ugdyti vienus ar kitus jo gebėjimus. Žaidybinėse situacijose galima mokytis pažinti įvairias emocijas. Be to, žaisdami vaikai gali mokytis įvairių pažinimo gebėjimų: pažinti spalvas, namuose ir ūkyje auginamus gyvūnus, jūrų ir miško gyvūnus, vabzdžius, paukščius, medžius,

gėles, vaisius, daržoves, raides, skaičius, pagrindines kūno dalis, jų pavadinimus. Mokytis skaičiuoti (sudėti ir atimti po kelis objektus), atrasti panašumus ir skirtumus. Susipažinti su įvairiomis profesijomis (pavyzdžiui, gydytojo, gaisrininko, policininko, lėktuvo piloto, traukinio mašinisto ir pan.).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų gebėjimai išsamiau aprašyti 1 priede. Šie aprašai padės Jums pasirinkti tas veiklas, kurios aktualios tam tikrai vaikų amžiaus grupei.

Informacinės technologijos, jų panaudojimas ugdymo procese, sudaro daug naujų galimybių dalintis ir mokytis vieniems iš kitų. Viena galimų formų – praktinių veiklų filmavimas ir pristatymas vaikams, kolegoms, tėveliams ir visiems, kuriems rūpi kokybiškas laikas su mažaisiais. Su tokių laidų/video iliustracijų pavyzdžiais, kuriuos parengė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyrius kartu su Vilniaus technologijų ir verslo kolegija galite susipažinti adresu: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLb3M6Z90Z4rRuU-RcgtNjHTe9Rk2OQELV>

Tai filmukai, pavyzdžiai veiklų, kurias suaugusieji, kartu su vaikais, gali tiesiog atkartoti, atlikti namuose ir/ar ugdymo įstaigoje. Kiekviena veikla gali būti kaip tam tikrų galimybių veikti su vaiku pristatymas (filmuota medžiaga su vaiku kartu

peržiūrima ir aptariama, vėliau ir atkartojama), o gali būti tik kaip idėjos veiklai, kurias vaikai su suaugusiais gali papildyti, keisti ir taip įdomiai ir prasmingai kurti, veikti drauge namuose ar darželyje.

Ugdymo įstaigos, kuriose vykdomas ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas, vadovaujasi dviem pagrindiniais dokumentais, kuriuose yra detalizuoti svarbiausi vaiko gebėjimai ir kompetencijos nuo vaiko gimimo iki jam išeinant į pradinę mokyklą. Tai *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas* (2014), jo prieiga internete:

https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf

Taip pat *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa* (2014), prieiga internete: [https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa\(3\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa(3).pdf)

Ruošiantis filmuojamoms veikloms, siūlome susipažinti, kokie tokio amžiaus vaikų gebėjimai ir kompetencijos yra svarbūs ir kokios jiems siūlomos veiklos/žaidimai galėtų talkinti ugdant vaikus. Pagrindiniai siektini rezultatai apima *socialinę, sveikatos, pažinimo, komunikavimo ir meninę kompetencijas*.

Socialinė kompetencija – tai vaiko santykis su pačiu savimi, santykiai su bendraamžiais, santykiai su suaugusiaisiais (šeimos nariais, globėjais, pedagogais ir kitais asmenimis) ir santykiai su gamtine, socialine, kultūrine aplinka.

Sveikatos kompetencija apima žinias ir supratimą, gebėjimus, įpročius ir vertybines nuostatas, būtinas psichikos, fizinei ir socialinei sveikatai saugoti ir stiprinti. Sveikatos kompetencijai išsiugdyti būtina įgyti bendrą sveikatos ir sveikos gyvensenos sampratą, puoselėti psichikos sveikatą (teigiamai vertinti save, suvokti ir tinkamai išreikšti emocijas, jausmus ir nuotaikas, mokėti nusiraminti), palaikyti socialinę sveikatą, kurią sudaro palankumas ir pagarba kitiems, neužmirštant atsargumo su nepažįstamaisiais, gebėjimas atsispirti netinkamam elgesiui ir savo aplinkoje saugotis pačiam, išmokti rūpintis savo fizine sveikata (būti fiziškai aktyviam, sveikai maitintis, derinti veiklą ir poilsį, palaikyti kūno švarą ir aplinkos tvarką).

Vaiko pažinimo kompetenciją sudaro noras pažinti, domėjimasis, informacijos rinkimas ir apdorojimas, aktyvus aplinkos tyrinėjimas, padarinių prognozavimas, žinių, supratimo ir patirties kritiškas interpretavimas bei kūrybiškas panaudojimas.

Vaiko komunikavimo kompetenciją sudaro kalbos suvokimas ir kalbėjimas bei skaitymo ir rašymo pradmenys.

Meninė kompetencija siejama su grožio pastebėjimu ir pajutimu, su menine kūryba kaip raiškos priemone, su laisve ir gebėjimu kurti ir išgyventi kūrybos džiaugsmą.

Šios rekomendacijos – tai patarimai tiems, kurie planuos kurti, filmuoti ir pasidalinti savo praktine veikla, idėjomis. Rekomendacijomis kvistume naudotis ne tik ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogus, tėvelius, bet ir įvairių sričių ir profesijų mokslininkus, specialistus, menininkus ir visus, kurie turi idėjų, kaip įdomiai pristatyti savo veiklas/profesijas, kaip kartu su vaikais įdomiai žaisti, kaip prasminga veikla pažinti aplinkinį pasaulį ir taip augti. Rekomendacijose pateikiami siūlymai, kaip pasirengti veiklą filmavimui ir kaip kokybiškai nufilmuoti ikimokyklinio/priešmokyklinio amžiaus vaikams skirtą ugdomąją veiklą. Filmavimas gali būti labai įvairus. Pavyzdžiui, pedagogo veiklą gali filmuoti kolega; savo veiklas gali filmuoti ir tėveliai (telefonu, filmavimo kamera ar kt.) ar bet kurios profesijos atstovai, kiti asmenys, kurie

norės veiklas pristatyti vaikams. Filmavimui gali būti pasitelkiama ir profesionali vaizdo įrašų kūrėjų komanda, kurią dažniausiai sudaro režisierius, ugdymo sritį išmanantis asmuo, vaizdo operatorius, montuotojas, grafikas, animatorius, grimootojas ir kt. Šiais patarimais reikėtų vadovautis labai lanksčiai, individualiai, atsižvelgiant į kiekvieną situaciją ir prisitaikant savo veiklai tai, kas tuo metu bus aktualu.

Patarimai, kaip pasiruošti veiklų filmavimui

Planuojant veiklą rekomenduojame apgalvoti, kokią vaikų kompetenciją(-as) ši veikla ugdyt. Naudinga būtų bent trumpai įvardyti, kokia konkreti ugdymo sritis ar sritys bus ugdoma (tyrinėjimas, aplinkos pažinimas, mokėjimas mokytis, problemų sprendimas ar pan.). Palankiai vertinama, jeigu veikla bus integruota, apimanti kelių kompetencijų gebėjimus. Manome, kad dauguma veiklų turėtų būti kompleksinės, apimančios ne tik skirtingus gebėjimus, bet ir skirtingas veiklas (pvz., žaidžiamas kalbinis žaidimas, atliekamas bandymas, rodoma vaizdinė medžiaga, pasakojama žodžiu ir pan.). Privalumas, jeigu veiklos būtų tarpusavyje susijusios. Pavyzdžiui, veikloje vaikai gali mokytis skaičiuoti įvairiomis natūraliomis priemonėmis. Tokiu atveju bus ugdoma ne tik pažinimo kompetencija, bet ir integraliai supažindinama su natūraliomis gamtinėmis medžiagomis tokiomis kaip kankorėžiai, gilės, kaštonai, akmenukai ir pan. Taip pat ikimokyklinio amžiaus vaikams rekomenduojamos veiklos, kai praktiškai parodomi užduočių pavyzdžiai, nufilmuojama natūraliomis sąlygomis, gamtoje.

Prieš veiklų filmavimą rekomenduojame apgalvoti šiuos su ugdymo veikla susijusius aspektus:

Veiklos idėja. Atsakykite sau, ką ši veikla duos vaikui, kuo ji yra naudinga, įdomi, patraukli, kodėl verta šią veiklą atlikti. Veiklos idėją pristatykite vaikams, pasakykite ar kitaip parodykite, kas ir kaip bus veiklama, koks rezultatas bus pasiektas.

Kompetencija/kompetencijos. Apmąstykite, kokios vaikų kompetencijos (vertybinės nuostatos, žinios ir gebėjimai) bus ugdomos.

Priemonės. Pasiruoškite priemones, kurios reikalingos jūsų veiklai. Apmąstykite, kaip jas sudėliosite, kad būtų gerai matomos; ką parodysite vaizdo įrašo pradžioje, ką eigoje, o ką pabaigoje. Taip pat būtų prasminga pasiruošti vieną kitą tinkamą priemonę bendram vaizdui pagyvinti. Veiklos filmavimo metu turėtų būti paruoštos visos veiklai būtinos priemonės, vaizdinė medžiaga, kiti reikalingi daiktai (tokie kaip stalas, kėdė, spintelė ir kt.), kurių reikės veiklos atlikimui.

Veiklos trukmė. Rekomenduojama nufilmuotos veiklos trukmė 12-15 minučių, nes ikimokyklinio amžiaus vaikai gali išbūti susikaupę, sutelkę dėmesį trumpą laiką. Kad dėmesys būtų išlaikytas, rekomenduojama keisti veiklas.

Veiklos eiga. Numatykite, kaip vaikus sudominsite pristatoma veika – ar pradžioje užduosite jiems retorinį klausimą, papasakosite trumpą istoriją ar nutikimą, pasakysite įdomų išsireiškimą, ar – padrąsinimą. Jeigu vaikams užduosite klausimą, neskubėkite atsakyti, o palaukite kelias sekundes, kad mažieji žiūrovai galėtų atsakyti, pagalvoti.

Pristatykite priemones, kuriomis (ir kokiais tikslais) naudositės.

Kalbėdami neskubėkite, taisyklingai tarkite ir kirčiuokite žodžius, aiškiai iš lėto demonstruokite kiekvieną veiksmą, kurį vaikams reikėtų atlikti (jeigu veikla bus atkartojama).

Kad tiksliau galėtumėte numatyti pristatomos veiklos trukmę, siūlytumėme ją prieš filmuojant išbandyti.

Jeigu jau turite kokios nors anksčiau filmuotos ar kitos medžiagos (nuotraukos, vaikų piešiniai, maketai, vaikų rengtos schemas ar kt.), susijusios su atliekama veikla, reikėtų apgalvoti, kaip ją būtų galima panaudoti. Tai praturtins pristatomą veiklą.

Apibendrinant veiklą priminkite vaikams (taip pat ir suaugusiems), kad šios veiklos metu (atlikdami vienus ar kitus veiksmus) vaikai – sužinojo, išbandė ir t.t. ir šią patirtį jie panaudos ateityje.

Kad veiklos pristatymas būtų nuoseklus, rekomenduojame pasirašyti/apgalvoti detalų veiksmų planą ar scenarijų. Filmuojamos veiklos / vaizdo iliustracijos plano pavyzdį pateikiame 2 priede. O jūs apgalvokite ir pasirenkite savo.

Kriterijus	Komentaras
Sudominimas veikla	Svarbu vaikus sudominti veikla nuo pradžių. Pagalvokite, ką pasakysite ar/ir parodysite, o kaip sudominsite mažuosius žiūrovus. Tai gali būti problemiškas klausimas ar situacija, paties laukiamo rezultato parodymas, džiugus veiklos momentas ir pan. Motyvuokite vaikus tai daryti. Pagalvokite, ką turėtų jie veikti stebėdami atliekamas veiklas. Svarbu, kad vaikai nebūtų tik pasyvūs stebėtojai.
Teigiama emocija / teigiamas nusiteikimas	Veiklos metu perteikite teigiamą emociją, šypsokitės. Stenkitės išlaikyti natūralų, šiltą ir geranorišką santykį taip, kaip bendraujate su vaiku.
Veiklos atitikimas vaikų amžių	Apgalvokite, kokio amžiaus vaikams jūsų siūloma veikla būtų naudingiausia. Tai galite patikrinti dokumentuose <i>Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas</i> (2014) ir <i>Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa</i> (2014).
Ugdomosios veiklos eiga	Apgalvokite planuojamos veiklos eigą, vaikams užduokite retorinių klausimų. Ypač tais atvejais, kai situacija jiems yra artima, kai patirti vaikas jau gali turėti. Sudarykite sąlygas padiskutuoti, numatyti tolimesnę eigą ar rezultatą. Apgalvokite, ką turėtų veikti vaikai stebėdami veiklą. Galimi klausimai: <i>Ką sako...? Ką mes matome? Ką gavome...? O kas bus toliau...? Ką mes girdime, galvojame, jaučiame? Kodėl jums patinka tai daryti?</i>
Žodynas, sąvokų vartojimas	Apgalvokite, kaip, kokiais žodžiais veiklas pristatysite. Kalbėkite kiek įmanoma paprastai ir aiškiai, venkite sudėtingų, vaikui sunkiai suprantamų žodžių, sąvokų, išsireiškimų. Jeigu veikloms atlikti būtinos šiek tiek rečiau vaikų vartojamos sąvokos ar žodžiai, paaiškinkite, ką jie reiškia, o dar geriau, kad tai galėtumėte ir parodyti, jeigu kalbėsite apie daiktą, veiksmą ar reiškinį. Svarbu, kad atliekamas veiklas, veiksmus lydėtų žodžiai, komentarai. Ne tik vartokite sąvokas, bet ir vaikui sudarykite sąlygas plėsti žodyną, paaiškinti, pakomentuoti, todėl vis perklauskite, kodėl veikloje svarbus vienas ar kitas aspektas. Pasamprotaukite, o kas būtų, jeigu to nebūtų, kaip viskas pasikeistų, jeigu tam tikrų daiktų vietoje būtų panaudoti kiti daiktai ir pan. Svarbiausias principas – <i>kalbu apie tai, ką darau</i> . Kalbėkite aiškiai, neskubėdami, tinkamu tonu, taisyklingai tarkite ir kirčiuokite žodžius.
Veiklai būtinos priemonės/daiktai	Apgalvokite, kokios būtinos veiklos priemonės. Labiausiai tinka kuo paprastesnės priemonės, kurias lengvai vaikai galėtų surasti namuose, gamtoje. Visas reikiamas priemonės pasiruoškite prieš veiklą. Jeigu būtina, ką nors parodyti, demonstruoti, pasakykite operatoriui (ar tam, kas jums talkins filmavimo metu), ką ir kaip reikėtų nufilmuoti, kad priemonės būtų geriausiai matomos. Pasiruoškite priemones, kurios reikalingos ne tik veiklai, bet ir bendram vaizdui pagyvinti. Jeigu reikės įterpti vaizdo įrašą, pagalvokite, kurioje vietoje tai reikėtų padaryti, kas apie tai bus pasakoma vaikams. Pavyzdžiui, pasakojate, kad pamatėte kiškį, lapę ar ežį. Būtų labai vertinga, kad pasakojimo metu vaikai galėtų pamatyti šiuos gyvūnus ar jų nuotraukas, kad iš karto įsidėmėtų, kaip jie atrodo.
Garsinė aplinka	Muzikinio fono pasirinkimas priklauso nuo ugdomosios veiklos pobūdžio,

	apgalvokite, kokie garsai jums būtų maloniausi, priimtiniausi (ar tam tikra muzika, ar daina, ar gyvūno balsas, ar gamtos reiškinių garsas ir pan.). Kvieskite vaikus pažinti įvairią muziką (klasikinę, džiazą, techno, liaudies ar kt.)
Veiklos apibendrinimas	Veiklos pabaigoje apibendrinkite tai, ką veikėte: kokius gebėjimus veikla ugdė, ką sužinojo ir išbandė vaikai. Pasiūlykite įvairių kitų variantų, kaip galima tą pačią veiklą atlikti su kitomis panašiomis priemonėmis, kitoje vietoje ir pan. Jeigu veikla lauke – kaip ją tęsti namuose, darželio grupėje, o jeigu buvo grupėje – kaip galėtumėte tęsti lauke ar kitur, pavyzdžiui, teatre, bibliotekoje ar t.t. Apgalvokite ir veiklos pabaigoje pasamprotaukite / paaiškinkite, kur įgytą patirtį vaikai galės panaudoti, pritaikyti. Paskatinkite vaikus išreikšti savo emocijas ir pasikeisti nuomonėmis.
Savistaba	Kontroliuokite savo žvilgsnį ir kalbą, sekite kameras, režisieriaus judesius, mimiką.
Pasiruošimas netikėtiems atvejams	Pasiruoškite nenumatytiems netikėtiems atvejams (pvz., nesusimaišę spalvos, neištirpo ledukai, pasibaigė klipai, neatsinešėte žirklių ir pan.). Jei filmavimo metu kas nors atsitiko ar įvyko netikėto, nebijokite pakeisti eiga, turėkite atsarginį variantą ir visa tai paaiškinkite, kaip visiškai natūralų dalyką. Tiesiog tai puiki proga vaikams pamatyti ir suprasti, kad visiems būna įvairių netikėtų ir nenumatytų situacijų.
Apranga, makiažas, šukuosena	Apgalvokite, kokie drabužiai jums bus tinkamiausi atliekant vieną ar kitą veiklą. Jeigu filmuojatės studijoje, svarbi ir drabužio spalva, kad išsiskirtumėte iš bendro fono. Pvz. jeigu filmavimo erdvės fonas baltas, reikėtų apsirengti ryškesnės spalvos drabužį (raudonos, mėlynos, žalios ar kt.). Nerekomenduojama dėvėti smulkių raštų drabužių, nes juos gali būti sudėtinga tvarkingai nufilmuoti. Jeigu veiklos aplinkos fonas tamsesnis, pavyzdžiui, žalias ar mėlynas, apranga tinkamesnė yra šviesesnė, pavyzdžiui, galima gelsva, pilka ar kita pastelinė spalva. Jeigu filmuojate veiklas kartu su vaikais – jūsų apranga turi būti patogi ir tinkama darbui su vaikais. Veidas nugrimuotas matine pudra, kad, apšvietus vaizdo kameroms ir specialioms šviesoms, neblizgėtų. Reikėtų apgalvoti ir makiažą, kad nebūtų blizgaus šešėlio. Makiažas turėtų švelniai, natūraliai paryškinti veido bruožus. Svarbu tinkamai susišukuoti, kad plaukai netrukdytų atlikti veiklos.

Lentelėje pateikiame tik idėjas, kaip pasirengti iliustracijų filmavimui. Visiškai suprantama, kad kiekviena nufilmuota veikla bus labai individuali, priklausoma tiek nuo veiklos autoriaus, tiek nuo idėjos, priemonių ir eigos. Dauguma veiklų turėtų būti kompleksinės, kurios apimtų ne tik skirtingus gebėjimus, bet ir pačioje veikloje būtų veikiami keliais skirtingais būdais. Mažiesiems vaikams patinka pasikartojimai, nes veiklą atlikdami po kelis kartus jie taip mokosi, kol viską įsidėmi ir išmoka. Pačius svarbiausius elementus siūlome įtvirtinti ir apibendrinti veiklos pabaigoje.

Patarimai talkinantiems filmuojant (ar filmavimo komandai), kaip kokybiškai nufilmuoti ikimokyklinio amžiaus vaikams skirtą ugdomąją veiklą

Ruošiantis veiklą filmavimui, kad darbas būtų sklandus, o vaizdo įrašas kokybiškas, svarbu iš anksto apgalvoti ir žinoti tam tikrus momentus, kad juos būtų galima išpildyti veiklos filmavimo

dieną, o vėliau montuoti veiklos iliustraciją būtų paprasčiau. Kadangi kokybiška nufilmuotos veiklos iliustracija yra visos komandos darbo rezultatas, pateikiame tam tikrus aspektus, kuriuos būtina apgalvoti:

Veiklos filmavimui svarbus aspektas	Argumentai/komentarai
VEIKLOS SCENARIJUS, PAGRINDINĖ IDĖJA (atsakingas pedagogas)	Iš anksto apgalvokite veiklos scenarijų ir pagrindinę idėją, ką ir kodėl norite pristatyti vaikams, kodėl prasminga veiklą stebėti, ko bus mokomasi ir koks rezultatas gautas. Filmuojantis asmuo (ar filmavimo grupė) turėtų žinoti veiklos eigą (filmuojamos veiklos plano pavyzdys pateiktas 2 priede). Svarbu, kad pedagogas laisvai, nevaržomai jaustųsi filmavimo metu, gebėtų improvizuoti, raiškiai ir aiškiai kalbėti, patraukti žiūrovų dėmesį. Laisvas pojūtis prieš kameras ir minčių raiška yra itin svarbūs. Pasidomėkite tais, kurie stebi veiklą, padrąsinkite, pateikite įvairių klausimų, pakartokite tą patį turinį kelis kartus vis kitais žodžiais.
VEIKLOS PRIEMONĖS, JŲ SPALVOS (atsakingas pedagogas)	Svarbu iš anksto apgalvoti ir iš eilės susidėlioti priemones (dar prieš veiklos filmavimą) taip, kad filmavimo metu paimta priemonė nebūtų uždengta ranka, t. y. kad vaikas gerai matytų, ką ir kaip reikia atlikti, kad tam tikras veiksmas būtų atliktas teisingai. Pavyzdžiui, gali būti išsamiai pristatyti liejimui akvarele tinkantys teptukai, popierius, dažai; paaiškinama, kaip naudotis vandeniu, kada ir kodėl jį būtina keisti. Naudinga, kai ant pagrindinių priemonių yra užrašyti ir priklijuoti jų pavadinimai. Šis aspektas svarbus, jeigu veikla yra skirta 5-6 metų vaikams, nes tokio amžiaus vaikai domisi raidėmis, pradeda skaitinėti. Taip pat iš anksto apmąstykite, ar filmuojamas asmuo stovės ar sėdės, nes pakeitus poziciją, jeigu tai daroma įrašų studijoje, iš karto pasikeičia apšvietimas ir krentantys šešėliai gali pakenkti įrašo kokybei.
SUDOMINIMAS VEIKLA, ŽIŪROVŲ ĮGALINIMAS VEIKTI (atsakingas pedagogas ir talkinanti komanda (operatorius ir režisierius))	Filmavimo metu kreipkitės į vaikus, pasakokite, kodėl jiems galėtų būti įdomu žiūrėti šį įrašą, kas ir kaip bus atliekama, paraginkite juos pasiruošti reikiamas priemones, kartu atlikti veiklas. Pavyzdžiui, paprašykite vaikų susirasti savo liniuotes ir sugrįžti prie ekrano veikti kartu.
MUZIKINIS FONAS, ĮRAŠO GARSO KOKYBĖ (jeigu jums talkins komanda – tai operatoriaus, montažisto ir režisieriaus atsakomybė)	Apmąstykite, kokia muzika bus naudojama veiklos metu, kaip ji derės su atliekama veikla. Filmavimo komandoje susitarkite, nuo kurios veiklos dalies prasidės muzikos takelis, iki kurios dalies jis bus išpildomas; numatykite, ar užteks to paties muzikos kūrinio įrašo, ar reikės pakartoti tą patį kūrinį, ar parinkti naują. Suderinkite muzikos fono garsumą, kad jis nebūtų stipresnis ir neužgožtų veiklos autoriaus pasakojimo, komentaro. Filmavimo metu svarbu išgauti kuo kokybiškesnį garso įrašą, be papildomų trikdžių, pavyzdžiui, nesigirdėtų motociklo, automobilio ar lėktuvo garso; atidaromų durų triukšmo, šnabždesio ar kitų pašalinių garsų. Garso įrašo metu aparatūra turėtų būti netoli kalbančiojo asmens, priešingu atveju, įrašoma pašalinių garsų, o kalbantysis prastai girdimas. Be to, svarbu muzikinių kūrinių panaudojimą suderinti su autorinėmis teisėmis, gauti reikiamus leidimus, jeigu jie yra būtini.
	Veiklos metu kalbėkite taisyklingai, bendrine lietuvių kalba. Jeigu

KALBINĖ RAIŠKA, PAAIŠKINIMŲ TIKSLUMAS, PRASMINGUMAS (pedagogo ir (jeigu yra) režisieriaus atsakomybė)	filmavimo metu pavartojote netaisyklingų žodžių, šį momentą reikėtų perfilmuoti, kad būtų taisyklingai tiek kirčiuojama, tiek vartojama. Svarbu apgalvoti, kas, kaip ir kodėl bus aiškinama. Kadangi veiklos ugdomosios, reikėtų nepalikti netikslumų (prieštaros mokslui) ar nutylėjimų, iki pabaigos nepaaiškintų tam tikrų momentų. Veiklos turėtų būti atitinkančios mokslo žinias (ypač kai ugdomi vaiko gebėjimai pažinimo kompetencijos srityje). Šio amžiaus tarpsnio vaikų mąstymas konkretus, todėl jie visą informaciją priima tiesiogiai, dažnai nesupranta perkeltinės reikšmės išsireiškimų, sudėtingų šmaikščių posakių ar pajuokavimų. Jeigu taip nutinka, kad veiklos metu kai kurių sąvokų paaiškinimų nebuvo, galima tai kompensuoti veiklos montažo metu, paaiškinant ir įterpian trumpas, tikslingas animacijas, pavyzdžiui, paaiškinant sąvokos reikšmę, parodant reiškinių piešinį, nuotrauką ar vaizdo įrašą. Be to, paaiškinimai gali būti skirti skirtingiems adresatams. Jeigu aiškinama vaikams, svarbu, kad mintis būtų išreikšta kiek įmanoma aiškiau, nesudėtingais žodžiais, vaizdais (piešiniais ar nuotraukomis). Jeigu pristatomi augalai ar gyvūnai, geriausia būtų rodyti juos natūralius ar nuotraukose. Jeigu paaiškinimai skirti pedagogams ir ugdytojams, galima pasakyti, kokius pagrindinius gebėjimus ši veikla ugdo, kodėl ją prasminga atlikti kartu su vaikais. Tuomet komentaras ir turėtų būti skirtas, pabrėžiant adresatus, t.y. tėvelius ar ugdytojus/pedagogus.
VEIKLOS SAUGA (pedagogo, operatoriaus, montažisto ir režisieriaus atsakomybė)	Veiklose, kuriose bus reikalingos tokios priemonės kaip peilis, žirklys, degtukai ar kt., kurias naudodamas vaikas gali susižaloti, būtina aptarti saugų elgesį ir veiklos atlikimą prižiūrint suaugusiems arba kartu su suaugusiais. Tokiose veiklose naudinga atkreipti dėmesį ir parodyti animuotą saugumo ženklą. Rekomenduojame paaiškinti atsargaus elgesio priežastį, tačiau nebauginti.
APRANGA (atsakingas pedagogas)	Iš anksto aptarkite, kokioje erdvėje bus filmuojama, kokios spalvos dominuos, kad tiek veiklą pristatančio apranga, tiek priemonės būtų gerai matomos, spalvos suderintos. Jeigu filmavimo erdvės fonas baltas, asmuo turėtų būti apsirengęs ryškesnės spalvos drabužį, pavyzdžiui, raudonos, mėlynos ar žalios. Nerekomenduojama dėvėti smulkių raštų drabužių, nes juos gali būti sudėtinga tvarkingai nufilmuoti. Jeigu veiklos aplinkos fonas tamsesnis, pavyzdžiui, žalias ar mėlynas, apranga turėtų būti šviesesnė, pavyzdžiui, galima gelsva, pilka ar kita pastelinė spalva. Teigiamas aspektas, jeigu ant palaidinės yra užrašytas ir gerai vaikui matomas pedagogės/pedagogo vardas. Jeigu veiklą filmuojate kartu su vaikais – jūsų apranga turi būti patogi darbui su jais (vengti aukštakulnių, varžančios aprangos ir t.t.).
VEIDO GRIMAS, ŠUKUOSENA (atsakingas pedagogas)	Veidas turėtų būti nugrimuotas matine pudra, kad apšvietus vaizdo kameroms ir specialioms šviesoms, veidas neblizgėtų. Reikėtų apgalvoti ir makiažą, kad nebūtų blizgaus šešėlio. Makiažas turėtų švelniai, natūraliai paryškinti ugdytojo bruožus. Netinka labai ryškus makiažas. Būtina apgalvoti ir plaukų sušukavimą, kad jie netrukdytų veiklos atlikimui, neuždengtų veido (ypač, jeigu filmuojama lauke, natūraliomis sąlygomis, kai yra vėjuota diena).

KELIŲ KAMERŲ VAIZDO ĮRAŠŲ DERMĖ (jeigu filmuoja komanda – operatoriaus, montažisto ir režisieriaus atsakomybė)	Dar prieš filmavimą, kai veikla filmuojama keliomis kameromis, operatoriai turėtų susitarti, kaip filmuos, kas pradės, iš kokios padėties, kaip bus „pereinama“ iš vieno vaizdo į kitą; kas filmuos visumos vaizdą, o kas detales, atliekamas veiklas. Rekomenduojama atskirai nufilmuoti veikloje naudojamus objektus (toks filmavimas kiekvieno objekto turėtų būti 5-8 sekundžių), kad, jeigu kokią nors įrašo dalį dėl tam tikrų aplinkybių reikės iškirpti, būtų galima padaryti kokybišką perėjimą iš vieno vaizdo į kitą. Tokiems perėjimams gali padėti ir tikslingai sukurta, veiklos pobūdį atitinkanti, animacija.
ANIMACIJOS TIKSLINGUMAS IR PRASMINGUMAS (jeigu dirba komanda – operatoriaus, montažisto ir režisieriaus atsakomybė)	Animacija ar kiti „inkliuzai“, vaizdo įrašė turėtų būti taikomi tikslingai ir prasmingai, išpildant, pabrėžiant tam tikrus veiklos aspektus, kurie buvo nepaminti filmavimo metu, parodant tam tikrus reiškinius, objektus ar procesus, kurių buvo neįmanoma pademonstruoti gyvai. Jeigu kalbama apie augalus ar gyvūnus, kurių vaikai gali nepažinti, gali būti parodomos jų nuotraukos. Taip pat animacijos pagalba galima paaiškinti tam tikras sąvokas, jas sieti su vaizdais. Animacijos pagalba galime susieti du skirtingus siužetus. Be to, pajavairinti monotonišką pasakojimą. Svarbu, kad elementai būtų susieti su veiklos turiniu, grafiškai derėtų, išpildytų veiklos sumanymą. Jeigu veiklos metu žiūrovams pateikiamas klausimas, jį galima išskirti, pabrėžti animuotu klausuku. Jeigu filmuojamos teatralizuotos veiklos arba veiklos, kurios vyksta natūralioje aplinkoje, tuomet rekomenduojama animacijos nenaudoti arba ją taikyti labai tikslingai.
VEIKLOS APIBENDRINIMAS, ITVIRTINIMAS, APMAŠTYMAS (pedagogo, operatoriaus, montažisto ir režisieriaus atsakomybė)	Kadangi vaikai yra ikimokyklinio/priešmokyklinio amžiaus, todėl šiai amžiaus grupei ypatingai svarbūs pakartojimai, priminimai, aptarimai, kas ir kodėl buvo atlikta. Taip vaikai sužino vis daugiau apie juos supantį pasaulį, jame vykstančius įvairius procesus, jų naudą ir žalą. Daugiau apie šio amžiaus vaikams būdingus gebėjimus galite pasiskaityti 1 priede.
NUFILMUOTOS VEIKLOS MONTAŽO PERŽIŪRA (pedagogo, operatoriaus, montažisto ir režisieriaus atsakomybė)	Montuojant vaizdo medžiagą rekomenduojame ne mažiau kaip tris montažo peržiūras. <i>1 kartas</i> – pradinio montažo peržiūra. Analizuojama, ar sumontuota veikla yra nuosekli (veiksmai, įvykiai atliekami iš eilės), ar mintis ir idėja išreikšta aiškiai, sklandžia kalba; ar vaizdas tinkamas, sklandūs „perėjimai“. Jeigu yra netikslumų, viskas koreguojama. Aptariami animacijos elementai, muzikiniai intarpai, numatoma, nuo kurios įrašo dalies muzika prasidės, ties kuria dalimi pasibaigs. <i>2 kartas</i> – montažo peržiūra, kai aptariama pirminės animacijos ir garso intarpų kokybė. Analizuojamas ir aptariamas visumos vaizdas, nutariama, ką dar reikėtų pakoreguoti. <i>3 kartas</i> – galutinis filmo/filmuotos veiklos patvirtinimas.

Apibendrinami filmavimo ir filmo montavimo veiklas galime teigti, jog vienu iš svarbiausių uždavinių, nuo kurio priklauso nufilmuotos veiklos sėkmė, yra pagrindinė idėja, kurią siekiama perduoti filme. Kadangi veiklos autorius yra svarbiausias asmuo, todėl svarbu, kad jis būtų laisvai

besijaučiantis, geros nuotaikos, charizmatiškas, kūrybingas, gebantis laisvai interpretuoti, mintis reikšti aiškia, raiškia ir sklandžia lietuvių kalba. Filmavimo komanda turėtų apgalvoti kiekvieną vaizdo iliustracijos momentą, permąstyti, kokių tikslų jis yra rodomas, ką iš to sužino, gauna ar atlieka stebėtojas, veiklos žiūrovas. Pasirenkant priemones, svarbu apgalvoti, ką norėsime pabrėžti, kas bus akcentuojama, ar visos priemonės bus naudojamos veikloje, kokia jų paskirtis ir prasmė. Filmo kokybė priklauso ir nuo režisieriaus, kuris padeda grupei nufilmuoti pačius svarbiausius veiklos momentus, pritraukti ir pabrėžti reikšmingiausius ir prasmingiausius epizodus.

Montuojant filmą visuomet būtinos kelios peržiūros, kurios padeda atrinkti svarbiausią informaciją, išgryninti esmę, animacijos elementus parinkti, įterpti ir išpildyti tinkamoje vietoje. Kad visumos vaizdas būtų nuoseklus, būtų norima veiklas atlikti ir prie jų sugrįžti po keletą kartų, šį įspūdį padeda sustiprinti tinkamai parinkta muzika, malonus ir teigiamai nuteikiantis bendravimas.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų gebėjimai (daugiau – *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše (2014) ir Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje (2014)*)

Pateikiame vaikų (nuo 0 iki 6 metų) gebėjimų aprašus, kurie galėtų būti gairėmis planuojant veiklas, kurios bus filmuojamos. Tikimės, kad šie aprašai padės aiškiau įsivaizduoti ir suprasti, kiek ir ką kokio amžiaus vaikas gali atlikti pats, savarankiškai, kokios veiklos sritys yra aktualios tam tikrame amžiuje (ypač galvojant apie smulkiosios motorikos, fizinio aktyvumo ar pažintinės srities veiklas) ir talkins atsirenkant pavyzdžius, kurie ugdytų vienus ar kitus vaiko gebėjimus.

Nuo 0-erių metų iki 2-ejų metų vaikas

Norime atkreipti dėmesį, kad kiekvienas vaikas yra skirtingas ir vystosi individualiai, savo tempu. Tai bendro pobūdžio informacija, todėl gali būti gebėjimų, kurių vaikas dar neišsiugdęs, o kai kuriuos išsiugdo anksčiau nei nurodyta apraše.

Sritis	Vaiko gebėjimai
Emocinis vystymasis	✓ Pradedą mėgdžioti aplinkinius žmones. ✓ Parodo meilumą apkabinimais, šypsena, pavyzdžiui, pamatęs žmogų verkia ar juokiasi. ✓ Atpažįsta kito žmogaus tokias emocijas kaip <i>laimingas, liūdnas, piktas</i>.
Smulkiųjų motorinių įgūdžių lavinimas	✓ Naudoja rodomąjį pirštą norėdamas nurodyti, stumti, liesti ar tyrinėti. ✓ Daiktus liečia visa ranka, delnu. ✓ Laiko šaukštą, tačiau dar sunkiai pritraukia jį prie burnos, gali šaukštu maišyti dubenyje. ✓ Tyčia išleidžia daiktą, kad jį atiduotų to paprašiusiam asmeniui. ✓ Naudodamasis abiem rankomis padeda daiktą ant stalo, mėgina vieną daiktą uždėti ant kito; nuima didesnius žiedus nuo stiebo. ✓ Žaidžia su įvairaus dydžio dubenėliais, indais (su kurias saugu žaisti). ✓ Mėgsta žaisti įvairius žaidimus, kurie skatina judinti rankas ir pirštus, todėl labai patinka įvairūs pirštukiniai žaidimai.
Fizinis aktyvumas	✓ Lengvai keičia padėtį: sėdi, gali atsigulti ir pradėti ropoti, prišliaužęs prie baldų, įsikibęs į juos atsistoti, pradeda vaikščioti (su pagalba arba be jos). ✓ Užlipa keturis laiptus aukštyn ir žemyn (su pagalba). ✓ Kelias sekundes išstovi be palaikymo. ✓ Mokosi stumti, traukti, mesti, ridenti kamuolį.
Pažintinė sritis (intelektinis vystymasis)	✓ Pasako vieną ar kelis trumpus žodžius, pavyzdžiui, <i>duok, mano, mama, man</i>. ✓ Susieja gestus su tokiais žodžiais kaip <i>ne, noriu, mano</i>, t.y. purto galvą, pritariamai pasilenkia. ✓ Domisi paveikslėliais knygose.

	✓ Imituoja gyvūnų skleidžiamus garsus. ✓ Gali ieškoti paslėpto objekto, pavyzdžiui, apverčia dubenį, atidaro krepšį, žiūri į dėžę. ✓ Pirštu nukreipia į pamatytą objektą, pavyzdžiui, paukštį, katę ar šunį. ✓ Žino, kad maži daiktai gali tilpti į didesnius, suderina figūras, kai deda jas vieną į kitą. ✓ Kartoja žodžius ar veiksmus, kai girdi jam patinkančias dainas, lopšines. ✓ Nori šokti pagal muziką, barškinti puodus tam tikru ritmu, geba ploti.
Socialinis vystymasis	✓ Supranta, kada artimiausi žmonės (mama, tėtis ar kt.) pritaria jo elgesiui, o kada – ne. ✓ Patiria įvairias emocijas, mokosi jas suvaldyti. ✓ Imituoja suaugusiųjų ar kitų aplinkinių asmenų gestus. ✓ Žino dienos rutiną ir ritualus, išbando ribas. ✓ Noriai žiūri šeimos nuotraukas, kalbėtis apie tai, ką žmonės veikia. ✓ Mokosi, kai artimieji kalba apie tai, ką daro, pavyzdžiui, <i>sesė skuta bulves, dėdė pjauna žolę</i>.

Nuo 2-ejų metų iki 3-ejų metų vaikas

Sritis	Vaiko gebėjimai
Emocinis vystymasis	✓ Gali būti prisirišęs prie mėgiamo žaislo. ✓ Daugumą veiksmų atlieka pats, rutininėse veiklose jaučiasi saugus. ✓ Pamažu atpažįsta savo lytį ir žino, ar yra berniukas, ar mergaitė. ✓ Nusako savo jausmus žodžiais, mėgsta žaisti, pavyzdžiui, murkia kaip laimingas kačiukas, riaumoja kaip piktas šuo. ✓ Yra jautrus kitų vaikų jausmams, gali pravirkti, jeigu draugas verkia. ✓ Kalbėdamasis geriau supranta, kaip jaučiasi pats ir kiti. Vis labiau yra empatiškas, pavyzdžiui, paguodžia verkiantį draugą, paglostydamas nugarą.
Smulkiųjų motorinių įgūdžių lavinimas	✓ Mėgina piešti linijas, apskritimus, taškus rankoje laikydamas pieštuką. ✓ Stato septynių ar daugiau kubelių bokštus. ✓ Tyrinėja tokio amžiaus vaikams skirtas žirkles (bukais neaštriais galais). Jas gali praskleisti abiem rankomis, mokosi laikyti viena ranka, kirpti (nebūtinai tiesiai). ✓ Nusirengia drabužius, kurie yra laisvi. Mokosi pats apsirengti. ✓ Minko, gniaužo plastiliną, stato iš jo įvairius statinius. ✓ Sugriebia daiktus nykščiu ir smiliumi. Noriai žaidžia pirštų žaidimus. ✓ Rūšiuoja daiktus pagal skirtingas formas, plokštumas. ✓ Šaukštu maišo tam tikrus patiekalus. ✓ Kartais sugeba knygos puslapius versti po vieną.

Fizinis aktyvumas	✓ Lipa laiptais aukštyn ir žemyn, padėdamas abi kojas ant kiekvieno laiptelio ir laikydamasis už turėklų. ✓ Bėga. Žaidžia mėgdžiodamas įvairių gyvūnų judesius, pavyzdžiui, šokinėja kaip varlė ar šliaužia kaip gyvatė. Šokinėja dviem kojomis. ✓ Kelias sekundes gali išlaikyti pusiausvyrą eidamas ant pirštų galų. ✓ Klausydamas įvairios muzikos šokinėja, apsiverčia, tempiasi, žygiuoja. ✓ Gali peršokti nuo žemės neaukštai pakeltą virvę abiem kojomis. ✓ Numuša kamuolį koja. Meta kamuolį laikydamas jį virš galvos.
Pažintinė sritis (intelektinis vystymasis)	✓ Atsako į nesudėtingus klausimus, pavyzdžiui, <i>Koks tavo vardas? Prašau, atnešk man šaukštą.</i> ✓ Supranta kai kurias sąvokas, tokias kaip <i>aukščiau, žemiau, greičiau.</i> ✓ Kalba dviejų-trijų žodžių sakiniais. Apibūdina save, pasako vardą, lytį, amžių. ✓ Vartoja daugiau veiksmažodžių, būdvardžių, tokių kaip <i>šaltas, karštas, šlapias</i>. Palygina skirtingų objektų dydį, vartoja tokius žodžius kaip <i>didesnis, mažesnis ar labai mažas</i>. ✓ Varto iliustruotas knygas ir pasakoja paveikslėlių turinį. ✓ Dainuoja dainas. ✓ Užduoda nesudėtingus klausimus: <i>Kas čia? Kur?</i> ✓ Teisingai taria lengvesnius garsus, pavyzdžiui, <i>a, o, m, t, d</i>. ✓ Mėgdžioja, žaisdamas daiktus panaudoja neįprastais būdais, pavyzdžiui, bananas gali tapti telefonu. Kalba žaisdamas. ✓ Atpažįsta formas, vaizdus, tam tikras spalvas. Suskirsto objektus pagal spalvas, dydį, formą. Rūšiuoja dviejų skirtingų dydžių daiktus pagal panašumą, dydį, pavyzdžiui, pieštukus sudeda į pieštukinę, o mažus žaisliukus – į dėžutę. ✓ Pradedą skaičiuoti iki trijų ar keturių. Skaičiuoja aplinkoje esančius daiktus. ✓ Ilgiau išbūna susikaupęs, ilgiau domisi atliekama veikla. Geriau supranta pasakojamų/klausomų pasakojimų siužetus.
Socialinis vystymasis	✓ Patinka žaisti su kitais vaikais, tačiau gali nesugebėti su jais žaisti nesiginčydamas. ✓ Mokosi dalintis žaislais, kitais daiktais. ✓ Mokosi klausyti skaitomų istorijų, supranta, kad jam skiriamas laikas, kai skaitoma. ✓ Vartoja mandagias frazes, tokias kaip <i>prašau, ačiū ir labas</i>. ✓ Tikisi atsakymų į jo užduotus klausimus, taip pat džiaugiasi suaugusių skirtu dėmesiu.

Nuo 3-ųjų metų iki 4-erių metų vaikas

Sritis	Vaiko gebėjimai
Emocinis vystymasis	✓ Išreiškia savo poreikius žodžiais, tokiais kaip <i>aš pavargęs, noriu gerti</i>. ✓ Tiksliau išreiškia savo pyktį vartodamas žodžius, o ne gestus. ✓ Gali altruistiškai elgtis su kitu vaiku, pavyzdžiui, padėdamas ar pasidalydamas su juo žaislais.

	✓ Elgiasi savarankiškiau, imasi iniciatyvos. ✓ Žaisdamas susieja kelias temas. Pavyzdžiui, jeigu stato ūkį, parenka tinkamus gyvūnus (arklys, karvė ir kt.) ir transporto priemones (traktorius). ✓ Užmezga stabilias draugystes su savo amžiaus vaikais, pavyzdžiui, parodo prisirišimą prie žaidimo draugo.
Smulkiųjų motorinių įgūdžių lavinimas	✓ Pastato bokštą nuo 8 iki 10 kaladėlių. ✓ Kerpa žirklėmis, gali iškirpti maždaug 10 cm pločio popieriaus juostelę, nesudėtingas formas. Kirpdamas skirtingus paveikslėlius juos klasifikuoja pagal tai, ar yra žmonės, gyvūnai, maistas ar transporto priemonės ir kt. ✓ Gali laikyti pieštuką tarp nykščio ir smiliaus kaip suaugęs. ✓ Atsiverčia norimą knygos puslapį. ✓ Prisuka ir atsuka dangtelį. ✓ Piešia namus, figūras, galvas, tačiau kūno gali nepiešti. Piešdamas kuria raštus ir formas, mokosi jas teisingai pavadinti. ✓ Rūšiuoja nedidelius rutuliukus ar kitus daiktus pagal spalvą ar formą.
Fizinis aktyvumas	✓ Bėga lengvai (gali sustoti ir pakeisti kryptį), pakaitomis judina rankas. ✓ Meta ir kartais sugauna kamuolį neprarasdamas pusiausvyros. ✓ Laipioja, slidinėja, lipa kopėčiomis ar kitaip vaikšto ant žaidimų aikštelės įrangos. ✓ Laipioja laiptais, uždeda vieną koją ant kiekvieno laiptelio. ✓ Šokinėja ant vienos kojos, šiek tiek judėdamas į priekį. Šokinėja abiem kojom. Šokinėdamas vartoja sąvokas <i>aukščiau, žemiau, aplink</i>. Gali pašokti tris kartus. Tokiu būdu mokosi skaičiuoti. ✓ Išstovi ant vienos kojos (iki 5 s). ✓ Pritūpęs atsistoja be pagalbos. ✓ Pagauna kamuolį ištiestomis rankomis.
Pažintinė sritis (intelektinis vystymasis)	✓ Supranta sudėtingesnius klausimus (<i>Su kuo?, Kodėl?, Kiek?</i> ir kt.) ✓ Pasakoja apie įvykius, kurie vyko dienos metu. ✓ Mintį reiškia logiškai, pavyzdžiui, <i>Reikia pasiimti skėtį, nes lyja</i>. ✓ Dažnai užduoda klausimų. ✓ Įvardija skirtingas spalvas. ✓ Kalba 3-5 žodžių sakiniais. ✓ Supranta sąvokas, susijusias su laiku, pavyzdžiui, <i>vakar, šiandien, rytoj, diena, naktis</i>). ✓ Žaidžia vis labiau tikroviškus žaidimus, pavyzdžiui, darželį, parduotuvę, gydymo įstaigą. ✓ Geba priimti vaidmeninio žaidimo veikėjo elgesį, pavyzdžiui, atlieka gaisrininko elgesį. ✓ Klasifikuoja daiktus pagal jų naudojimą/paskirtį. Pavyzdžiui, žaisti, dėvėti, valgyti. ✓ Savarankiškai atlieka kasdieninių veiksmų seką, pavyzdžiui, valosi dantis vienas, prižiūrimas suaugusiųjų. ✓ Gali suskaičiuoti iki penkių. ✓ Aktyviai dalyvauja skaitomos knygos turinio aptarime, įsimena žodžius, frazes.

Socialinis vystymasis	✓ Po truputį sugeba dalytis ir bendradarbiauti su kitais. ✓ Pasisveikina pažįstamus suaugusius, sako <i>prašau</i> ir <i>ačiū</i>. ✓ Mėgsta kalbėtis, nori atsiliepti telefonu. ✓ Kai suteikiamos tam tikros atsakomybės, pavyzdžiui, laistyti gėles, jaučia, kad atlieka svarbų vaidmenį.
------------------------------	---

Nuo 4-erių metų iki 5-erių metų vaikas

Sritis	Vaiko gebėjimai
Emocinis vystymasis	✓ Gerai save vertina, supranta, ką moka, didžiuojasi savo pasiekimais. ✓ Išsako savo agresiją ir nusivylimą žodžiu, o ne fiziškai. ✓ Gali susikaupti ir būti užimtas iki 20–30 minučių. ✓ Bendrauja su kitais vaikais ir geba veikti kartu, siekdamas bendro tikslo. ✓ Išreiškia norą padėti namų ruošos veiklose. ✓ Atskiria realybę nuo įsivaizdavimo. ✓ Piešia ir paaiškina savo piešinius išreikšdamas savo emocijas ir kalbėdamas apie tai, kaip jaučiasi tam tikrose situacijose.
Smulkiųjų motorinių įgūdžių lavinimas	✓ Piešia objektus, turinčius galvą, rankas ir kojas. ✓ Tapo dideliu teptuku ant didelio lapo. ✓ Tiksliau kerpa. Gali iškirpti kvadratą. ✓ Naudodamasis šakute valgo minkštą maistą. ✓ Prižiūrėjimas suaugusiųjų mėgina peiliu atsipjauti duonos. ✓ Mokosi užsirišti batų raištelius. ✓ Parašo vardo raides. ✓ Žaidžia su įvairių faktūrų medžiagomis, tokiomis kaip smėlis ir vanduo, taip pat su įvairaus dydžio indais, sietais. ✓ Su pieštukais, kreidelėmis ar akvarele mokosi tapyti, piešti ar rašyti skaičius ir raides. ✓ Geba sukonstruoti įvairių objektų iš įvairių meninių medžiagų, tokių kaip dėžutės, klijai, juostelės, vamzdeliai, siūlai, žirkklės ar juostelės.
Fizinis aktyvumas	✓ Lipa laiptais žemyn viena koja ant kiekvieno laiptelio, be atramos. ✓ Nušoka iš 0,5 metro aukščio. ✓ Peršoka trumpą atstumą. ✓ Varosi futbolo kamuolį. ✓ Važiuoja dviračiu su pridėtiniais ratais. ✓ Šokinėja ant vienos kojos. ✓ Mokosi aktyvių žaidimų taisyklių, pavyzdžiui, futbolo.
Pažintinė sritis (intelektinis vystymasis)	✓ Supranta ilgesnius pasakojimus ir loginius paaiškinimus. ✓ Numato situacijas, įsivaizduoja veiksmus, kuriuos nori atlikti. ✓ Vartoja konkrečius žodžius, jeigu žino, kaip pavadinti, pavyzdžiui, pamatęs antį, sako <i>antis</i>, o ne <i>paukštis</i>.

	✓ Kalba sakiniais. Taisyklingai taria daugumą garsų. ✓ Gali susieti objektus pagal spalvas, formas, dydžius. ✓ Tiksliai įvardija skirtingas spalvas. ✓ Gali susieti pasakojimo etapus pagal įvykius. ✓ Teisingai vartoja žodžius <i>vakar</i> ir <i>rytoj</i>. ✓ Atpažįsta garsus žodyje. Pavyzdžiui, pasako pavadinimų, kurie prasideda a. ✓ Suskaičiuoja objektus nuo 0 iki 10. ✓ Klausydamas skaitomo teksto numato tolimesnius įvykius, noriai pasakoja, kodėl taip galėtų vykti. ✓ Skaičiuoja ir atlieka logines procedūras su aplinkos daiktais, pavyzdžiui, turiu tris obuolius ir suvalgau vieną, kiek obuolių liko?
Socialinis vystymasis	✓ Žaidžia paprastų taisyklių žaidimus. Paaiškina kitiems žaidimo ar veiklos taisykles. ✓ Bendradarbiauja su kitais vaikais. ✓ Pradeda geriau suprasti dalijimosi sąvoką, nes geriau supranta kitų poreikius. ✓ Klausosi kitų, kai jie kalba, supranta su jais kalbančių žmonių būseną, jų norus, tikslus ir jausmus. ✓ Išmoka teisingą elgesį grupėje, pavyzdžiui, atsiprašo už netyčinius veiksmus. ✓ Savarankiškai išsprendžia konfliktus su kitais vaikais.

Nuo 5-erių metų iki 6-erių metų vaikas

Sritis	Vaiko gebėjimai
Emocinis vystymasis	✓ Labiau kontroliuoja savo emocijas ir gali jas lengviau išreikšti. ✓ Gali pats užsiimti, veikti arba žaisti žaidimą apie 30 minučių. ✓ Savarankiškai atlieka tam tikras užduotis, kurias jis gerai žino: apsirengia, rūpinasi asmenine higiena (nusiprausia rankas, išsivalo dantis). Padeda atliekant nedidelius namų ruošos darbus. ✓ Žodžiais apibūdina savo jausmus.
Smulkiųjų motorinių įgūdžių lavinimas	✓ Piešia tikslesnius ir išsamesnius piešinius, kaip ir personažus: labiau išreiškia veido bruožus, nupiešia sagas ant drabužių, papuošalus. ✓ Nuspalvina nesudėtingas formas tokias kaip kvadratas, neperžengdamas kontūrų linijų. ✓ Gali iškirpti figūras tokias kaip <i>stačiakampis</i>, <i>kvadratas</i>, <i>trikampis</i>. ✓ Sugeba perlenkti lapą per pusę. ✓ Geba susirišti batus. ✓ Kopijuoja žodžius, domisi rašymu. ✓ Tiksliau lanksto, kerpa, pjausto (su peiliu, kurio galas apvalus), klijuoja.
Fizinis aktyvumas	✓ Bėga beveik kaip suaugęs. ✓ Smarkiai meta kamuolį ir jį sugauna. ✓ Gali mesti kamuolį į žemę ir jį atšokusį sugauti. ✓ Pasilenkia taip, kad paliestų kojų pirštus. ✓ Gali išlaikyti pusiausvyrą stovėdamas ant vienos kojos 5-10 sekundžių ir gali lengvai peršokti nedidelį atstumą (3 metrus). ✓ Važiuoja dviračiu (su pagalbiniais ratukais arba be jų). ✓ Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia koordinuoti kelis judesius: vaikščioti, bėgioti, mesti, gaudyti, spardyti kamuolį koja (pvz., žaidžia futbolą, kvadratą).

Pažintinė sritis (intelektinis vystymasis)	✓ Žino nuo 4000 iki 5000 žodžių. Geriau supranta žodinius praeities ar ateities įvykių paaiškinimus. ✓ Geba perteikti patirtį sudėtingesniais sakiniais, laikydamasis įvykių sekos. ✓ Naudoja skirtingas intonacijas ir keičia balso ritmą, atsižvelgdamas į pokalbio aplinkybes ir žmones, su kuriais kalba. ✓ Taria daugumą garsų, gali būti sunku išstarti r. ✓ Palygina skirtingo dydžio objektus ir teisingai tai įvardija: <i>didesnė nei...</i>, <i>mažesnė nei...</i> ✓ Išskiria dienos laiką (rytas, popietė, vakaras). ✓ Spontaniškai išsamiai papasakoja dienos įvykius, įvardija savo nuotaiką, jausmus. ✓ Atpažįsta nesudėtingų žodžių pirmuosius skiemenis, pavyzdžiui: <i>mama</i> prasideda <i>ma</i>. ✓ Atpažįsta žinomas raides knygose, aplinkoje, ant pakuočių.
Socialinis vystymasis	✓ Supranta šeimos susitarimus, stengiasi jų laikytis. ✓ Su bendraamžiais kartais konkuruoja, todėl pasitaiko konfliktinių situacijų. ✓ Padedant suaugusiems bendradarbiauja grupėje, moka dirbti su kitais vaikais. ✓ Mokosi atsiprašyti, mandagiai susitaikyti. ✓ Kai šeimoje reiškia savo nuomonę, tai lengviau daro ir grupėje bendraamžių. ✓ Geriau supranta, ką jau moka atlikti, ir ką dar reikia išmokti. ✓ Mokosi palaikyti draugystę, ieškodamas kompromisų.

Filmuojamos veiklos plano pavyzdys

Veiklos pavadinimas *Kaip galiu pasiruošti sveiko maisto dėžutę? Kur galiu rasti cukraus pilį?*

Vaikų, kuriems skirta veikla, amžius *4-6 metai*

	Aprašymas	Data/laikas	Komentarai
Ugdoma kompetencija(-os)	<i>Sveikatos ir pažinimo</i>		
Tikslas/rezultatas	Veiklos tikslas/rezultatas: parodyti vaikams, kaip pasigaminti sveiko maisto vėrinukus. Veiklos uždaviniai: Vaikas veiklos metu ugdytis nuostatą būti sveikam. Sužinos, kokius vaisius ir daržoves valgyti sveika, dalytis patirtimi ir nuomone, kas daro žmogų stiprų ir sveiką. Sužinos, kas kenkia žmogaus sveikatai, ką reikėtų daryti, kad žmogus maitintųsi sveikai. Išsiaiškins, kaip pasiruošti sveiko maisto priešpiečių dėžutę; kokius produktus į ją dėti, kokių produktų vengti, ką vartoti retai.		
Vartojamos sąvokos	<i>Sveikos mitybos piramidė, vanduo, vaisius, daržovė, riešutas</i>		
Priemonės	<i>Sveikos mitybos piramidės plakatas, stovas (reikalingas plakatui rodyti), pjaustymo lentelė, vaisiai (obuolys, kriaušė, bananas), riešutai (lazdynų, migdolų, graikiški), daržovės (morka, pomidoras), mediniai iešmeliai, pjaustymo lentelė, peilis, cukraus kubeliai</i>	2020-06-10	
Pagrindinė idėja	<i>Ugdyti vaikų sveikos gyvensenos sampratą, paaiškinant, kad reikia valgyti sveiką maistą. Iš sveikos mitybos produktų padaryti vaisių ir daržovių vėrinukus.</i>	2020-06-10	
Scenarijus / planas	<i>Supažindinti vaikus, kokie produktai sudaro mitybos piramidę. Aptarti, ko reikėtų valgyti daugiausiai, o ko – mažiausiai.</i> <i>Kartu išsiaiškinti, kiek cukraus yra šokolado plytelėje, suverti vaisių ir daržovių vėrinukus, o iš jų sudaryti priešpiečių dėžutę. Išsamus veiklos aprašas pateiktas po lentele.</i>	2020-06-10	
Atsakomybių pasiskirstymas	<i>Ilona ir Justas ves veiklą (Ilona atsakinga už sveikos mitybos piramidės pristatymą ir vėrinukų sudarymą, paaiškinimą, kaip juos pasigaminti; o Justas – už eksperimento su cukrumi atlikimą). Jonas atsakingas už filmavimui reikalingas priemones ir vaizdo medžiagą, Tadas – už vaizdo medžiagos montажą. Veiklą filmavimo metu už tinkamą nufilmavimą, vaizdo ir teksto kokybę yra atsakinga Simona. Nufilmuotas veiklas peržiūri visi asmenys.</i>	2020-06-10	
Pasirengimas filmavimui	<i>Planuojama filmuoti miesto parke, šalia tvenkinio, medžių ir žalumos apsuptyje.</i>	2020-06-10	

	<i>Priemonės (pjaustymo lentelė, peilis, lazdyno ir graikiški riešutai, pomidoras, bananas, vynuogės) išdėstomos ant stalo.</i>		
Įranga	<i>Naudojamos trys kameros, garso aparatūra, reflektorius-atšvaitas, stalas ir magnetinė lenta plakatui.</i>	2020-06-10	
Veiklos filmavimas / duomenų kaupimas	<i>Veikla filmuojama miesto parke nuo 10 h iki 13 h. Už bendro plano vaizdą atsakingas Jonas. Veiklos priemonės stambiu planu filmuoja Lukas ir Aurimas. Reflektoriaus-atšvaito panaudojimu filmavimo metu rūpinasi Simona. Vaizdo įrašai kaupiami kamerų kasetėse, o po nufilmavimo perkeliama į kompiuterį.</i>	2020-06-11	
Montažas	<i>Iš visų trijų kamerų atrenkama tinkama / kokybiškiausia medžiaga pagal veiklos eigą (eiga aprašyta po lentele) (atsakingas Tadas).</i>	2020-06-12 / 2020-06-20	
1 peržiūra	<i>Peržiūrimas pirminis vaizdo iliustracijos projektas. Analizuojama, ar sumontuota veikla yra nuosekli (veiksmai, įvykiai atliekami iš eilės), ar mintis ir idėja išreikšta aiškiai, sklandžia kalba; ar vaizdas tinkamas, sklandūs „perėjimai“. Aptariama, kurioje dalyje reikalinga animacija, muzikos fragmentai.</i>	2020-06-21	
Garsas	<i>Parenkamos vaizdo iliustracijos dalys, kurias įgarsinamos ramia muzika, t.y. pradedama nuo banano pjaustymo (įrašo 5 min 43 s), o užbaigiama dėžutės pristatymu (įrašo 12 min 16 s) (atsakingas Tadas).</i>	2020-06-22 / 2020-06-25	
Animacija	<i>Animuotas klausukas, kai paklausiama vaikų, kiek stiklinių vandens reikėtų išgerti (2 min 4 s). Animuotas 5+ parodomas toje dalyje, kai pasakoma, kad reikia valgyti 5 kartus per dieną (2 min 14 s). Animuotas klausukas, kai paklausiama vaikų, kiek stiklinių vandens reikėtų išgerti (3 min 10 s). Taip pat 5 parodomas, kai paaiškinama, kad geriamos ne mažiau kaip 5 stiklinės vandens per dieną (3 min 18 s) (atsakingas Tadas).</i>	2020-06-24 / 2020-06-25	
2 peržiūra 3 peržiūra	<i>2 kartas – montažo peržiūra, kai aptariama pirminės animacijos ir garso intarpų kokybė. Reikia sutrumpinti muzikos takelį iki 10 min 32 s. Atsisakoma paaiškinimo, kodėl žalingas cukrus (atsisakoma įrašo dalies nuo 2 min 14 s iki 2 min 46 s), nes labai sujudėjęs vaizdas, o ta pati informacija jau buvo pateikta anksčiau. 3 kartas – galutinis filmo/filmuotos veiklos patvirtinimas (atsakingas Tadas).</i>	2020-06-26 2020-06-30	
Galutinė vaizdo aplikacija	<i>Vaizdo aplikacija įkeliami į darželio/mokyklos tinklapį (atsakingas Tadas).</i>	2020-07-01	
Sklaida / viešinimas	<i>Informacija išsiunčiama ir pristatoma tėvams (atsakinga Simona).</i>	2020-08-28	

Veiklos aprašo-scenarijaus pavyzdys:

Kaip galiu pasiruošti sveiko maisto dėžutę?

Prisistatau, kad esu visuomenės sveikatos specialistė, galiu patarti, ką vaikučiai turėtų valgyti, kad augtų sveiki ir stiprūs (Klausimai vaikams - *ką valgai pusryčiams? Ar iš viso pusryčiauji? Kokias daržoves dažniausiai valgai per pietus? O vakariene? Kokius vaisius mėgsti? Ar patinka obuoliai?* Svarbu valgyti pusryčius, nes taip mūsų organizmas gauna energijos visai dienai).

Prie stendo vaikams parodau sveikos mitybos piramidę ir paklausiu, *kas yra sveika mityba?* Pasakau, kad tai vaisių valgymas, daržovių, mėsos, žuvies, įvairių pieno produktų. (Ekrane šie pavardinti produktai gali būti parodyti).

Pristatau mitybos piramidę. Klausimai vaikams: *ar jie girdėjo, ką reiškia +5 per dieną* (tai 2 porcijos vaisių + 3 porcijos daržovių). Taip pat +5 reiškia valgymų kartus per dieną (pusryčiai, priešpiečiai, pietūs, pavakariai ir vakariene) (Ekrane gali būti parodytas +5 skaičius, kai pristatoma jo reikšmė. Taip pat galima rodyti ir +2, +3).

Pristatau skirtingų spalvų vaisius ir daržoves – tai skirtingos naudingos medžiagos tavo organizmui (ryte bananas, priešpiečiams obuolys ar raudonos vynuogės, pietums morkos, vakarienei – burokėlių salotos) (rodau visus vaisius ir daržoves) – taip sukuriame vaivorykštę lėkštėje. (Galiu kartu su vaikais nusipiešti ar pasigaminti vaivorykštę – popierinė lėkštė, flomasteriai, klėjai). (Ekrane pagal kiekvieno vaisiaus spalvą gali keistis spalvos, taip pat čia ir linksma melodija galėtų groti).

Po vaisių ir daržovių pristatymo pasigaminsime vaisių ir daržovių vėrinuką, kurį galės įsidėti į priešpiečių dėžutę. Taip pat į dėžutę įdedu riešutų, pomidorą.

Aptariu (kreipiuosi į tėvelius, pedagogus), kodėl tokia veikla siūloma vaikams. Pirmiausiai todėl, kad veikla yra įdomi, vaikas mokosi ne tik vartoti sveiką maistą (gerti vandenį, valgyti daržoves, vaisius, riešutus), bet ir pats savarankiškai, prižiūrimas suaugusiojo, pjaustyti, susidėti priešpiečių dėžutę. Be to, turtinamas vaiko žodynas, mokomasis sąvokų tokių kaip *riešutas, vaisius, daržovė*; konkrečių pavadinimų: *lazdyno riešutai, bananas, obuolys, pomidoras, vynuogės, morka, agurkas* ir pan.

Veikla gali būti įvairiai plėtojama, pavyzdžiui, aptariamos vaisių ir daržovių spalvos, formos, skaičiuojami supjaustyti gabalėliai, jie tvarkingai suveriami. Be to, cukraus kiekis labai vaizdžiai ir vaikui suprantamai parodomas statant cukraus kubelių pilį, kuri akivaizdžiai leidžia suprasti ir diskutuoti apie cukraus kiekį įvairiuose skanėstuose (tokiuose, kaip saldainiai, šokoladas ir pan.).

Klausimai vaikams: Ar dažnai valgai cukraus produktus? Kokius? Kaip galvoji, kodėl nepatariama vartoti cukraus? Akcentuojama, kad kiekviename skanėste yra labai daug cukraus (pvz. vienas cukraus kubelis sveria 2 gramus, o 100 gramų guminukų yra net 60 gramų cukraus – vadinasi 30 kubelių. 100 gramų šokolado plytelės yra 50 gramų cukraus – tai 25 kubeliai).

Pastatau cukraus kubelių pilį ir pasiūlau tai padaryti vaikams. Pasiūlau vaikams, prieš pasirinkant kokį nors skanėstą, pradžioje pasidomėti, kiek jame yra cukraus, parodau kur etiketėje tai galima pamatyti.

Pabaigoje sugrįžtu prie sveikos mitybos piramidės. Dar kartą parodau, kad labai svarbu yra gerti vandenį. Jo reikia išgerti bent 5-7 stiklines per dieną.

Klausimai apibendrinimui:

Ką reikėtų valgyti, kad būtum sveikas? (Kasdieną valgyti vaisių ir daržovių, žuvies, mėsos, gerti vandens.)

Kokio produkto reikia vartoti saikingai? (Cukraus ir iš jo pagamintų gaminių.)

Ką reiškia +5? (Tai, kad valgau 5 kartus per dieną, 2 porcijos vaisių ir 3 porcijos daržovių.)

Ar šokolade galiu rasti pasislėpusių cukraus pilį? (Taip, nes aš ją ir pastačiau iš cukraus kubelių (tiek kubelių, kiek gramų cukraus yra šokolade.)

Literatūra, kuria naudotasi rengiant rekomendacijas

Aborder le cinéma avec de jeunes enfants. (2016). *Parcours pédagogique*. Prieiga internete : http://planmercredi.education.gouv.fr/sites/default/files/ok_parcours_ciclic_cinema_jeunes_enfants_-_les_8_ateliers.pdf

Danniels, E., Pyle, A. (2018). *Définir l'apprentissage par le jeu*. Canada: OISE University of Toronto.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2014). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras. Prieiga internete:

https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf

Naître et grandir. (2009-2020). Canada: l'Université du Québec à Chicoutimi. Prieiga internete: <https://naitreetgrandir.com/fr/nouvelles/>

Pedagogical use of online video, audio and chat meetings: guidelines for the European Schools. (2020). 2020-03-D-27-en-1. Brussels: Schola Europaea Office of the Secretary General Pedagogical Development Unit.

Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa (2014). Prieiga internete:

[https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa\(3\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa(3).pdf)

Recommendations to Parents on how to support learning at home during temporary suspension of obligatory regular attendance of Pupils. (2020). 2020-03-D-21-en. Brussels: Schola Europaea Office of the Secretary General Pedagogical Development Unit.

Tournez Jeunesse. Un carnet de bord pour mener un projet video avec les jeunes. Prieiga internete: <https://tournezjeunesse.be/contenu.html>

Nuotraukų autorė Daiva Jakavonytė-Staškuvienė.

Fotografuota vykdant Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyriaus kartu su Vilniaus technologijų ir verslo kolegija vykdytą projektą „Pažinkime vaikystę“ (<https://www.youtube.com/playlist?list=PLb3M6Z90Z4rRuU-RcgtNjHTe9Rk2OQELV>)
